

RAMOWY PROGRAM KOREKCYJNO-EDUKACYJNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Obowiązek realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową określony został przepisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 424 ze zm.). Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową stanowią integralną część systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz powinny uzupełniać różne formy interwencji podejmowanych wobec sprawców.

Podstawowym celem programów korekcyjno-edukacyjnych jest powstrzymanie sprawcy przed dalszym stosowaniem przemocy domowej.

I. Założenia formalne:

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową należy opracować i realizować w oparciu o:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą”,
2. Rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową (Dz. U. poz. 1163), zwane dalej „rozporządzeniem”,
3. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej, przyjęty uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. poz. 1232),
4. Zasady finansowania i realizacji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w województwie podlaskim obowiązujące od 01.01.2024 r. opracowane przez Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku.

II. Standard prowadzenia programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje:

1. zmianę przekonań odbiorców programów korekcyjno-edukacyjnych dotyczących stosowania przemocy domowej;
2. powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy;
3. rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych;
4. zmniejszenie przez uczestników programu skali zachowań opartych na sile i przemocy;

5. wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania;
6. poszerzenie katalogu zachowań osób stosujących przemoc domową o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej;
7. kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej;
8. uznanie przez osobę stosującą przemoc domową swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy;
9. uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.

III. Cele programu:

Cel główny

Powstrzymanie bądź zakończenie przemocy domowej.

Cele szczegółowe

1. Zmiana przekonań odbiorców programów korekcyjno-edukacyjnych dotyczących stosowania przemocy.
2. Rozwijanie umiejętności samokontroli i współżycia, w tym bardziej efektywne radzenie sobie z emocjami, w tym złością lub poczuciem krzywdy w sytuacjach trudnych.
3. Zmniejszenie przez uczestników programu skali zachowań opartych na sile i przemocy.
4. Wzrost świadomości na temat zjawiska przemocy domowej i konsekwencji jej stosowania.
5. Poszerzenie katalogu zachowań osób stosujących przemoc domową o zachowania alternatywne do krzywdzących w celu budowania relacji interpersonalnych opartych na poszanowaniu domowników i postawie partnerskiej.
6. Kształtowanie umiejętności w zakresie wychowania dzieci bez użycia przemocy domowej.
7. Uznanie przez osobę stosującą przemoc domową swojej odpowiedzialności za stosowanie przemocy.
8. Uzyskanie informacji o możliwościach podejmowania działań terapeutycznych.
9. Powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy.

Formy pracy z osobami stosującymi przemoc domową:

Spotkania indywidualne

- rozpoznanie indywidualnej sytuacji;
- rozpoznanie cech osobistych istotnych dla pracy korekcyjnej;
- przełamywanie mitów dotyczących ról w rodzinie oraz sposobów wywierania wpływu;
- zwiększenie wiedzy oraz kompetencji, dotyczących konstruktywnych sposobów radzenia sobie ze złością i agresją;
- wdrażanie myślenia o rodzinie jako o systemie, w którym zmiana jednego elementu pociąga za sobą zmianę pozostałych.

Spotkania grupowe

- uświadomienie, czym jest przemoc;

- zidentyfikowanie własnych zachowań przemocowych wobec bliskich;
- wzięcie odpowiedzialności za swoje zachowania przemocowe;
- rozpoznanie sygnałów ostrzegawczych, zapowiadających zachowania przemocowe;
- opracowanie „planu bezpieczeństwa” zapobiegającego użyciu siły i przemocy;
- nabycie nowych umiejętności służących rozwiązywaniu konfliktów w rodzinie bez użycia agresji;
- nauka umiejętności partnerskiego układania stosunków w rodzinie, uczenie się korzystania z pomocy innych;
- nauka umiejętności konstruktywnego wyrażania uczuć.

Współpraca instytucjonalna

- zintensyfikowanie współpracy z instytucjami i organizacjami, działającymi na rzecz przeciwdziałania przemocy;
- współpraca Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie z gminnymi zespołami interdyscyplinarnymi oraz grupami diagnostyczno-pomocowymi;
- działania edukacyjne, zmieniające postrzeganie przez społeczeństwo problemu przemocy domowej.

IV. Założenia organizacyjne

1. Odbiorcy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne wobec osób stosujących przemoc domową są kierowane w szczególności do:

1. osób skazanych za czyny związane ze stosowaniem przemocy w rodzinie, odbywających karę pozbawienia wolności w zakładach karnych albo wobec których sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary, zobowiązując je do uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych;
2. osób stosujących przemoc domową po zakończonej terapii uzależnienia od alkoholu lub narkotyków, lub innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, dla których oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą stanowić uzupełnienie podstawowej terapii;
3. osób, które w wyniku innych okoliczności zgłoszą się do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym (zgłoszą się same do uczestnictwa w programie lub zostaną skierowane przez różne służby i instytucje, takie jak: ośrodki pomocy społecznej, Policję, placówki odwykowe, placówki ochrony zdrowia, zespoły kuratorskie, organizacje pozarządowe, pojedynczo bądź jako zespół interdyscyplinarny lub grupę diagnostyczno-pomocową).

Należy określić adresatów oddziaływań oraz wskazać osoby, które nie mogą wziąć udziału w programie.

2. Rekrutacja do programu

Rekrutację do programu prowadzi się m.in. w oparciu o:

- działania informacyjne o programie (rozpowszechnianie informacji o możliwościach korzystania z programu, jego istocie, miejscu i sposobie realizacji itp. – ogłoszenia na stronach internetowych, broszury, ulotki, kampanie społeczne ...),
- współpracę pomiędzy instytucjami, m.in. zakładami karnymi, aresztami śledczymi, sądami, prokuraturą, Policją, powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej (przekazywanie informacji, spotkania, konferencje ...).

Za rekrutację uczestników oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oraz ich uzasadniony udział w programie odpowiedzialny jest powiat.

Do każdego programu korekcyjno-edukacyjnego należy opracować:

- szczegółowe zasady selekcji i naboru uczestników uwzględniające rozpoznanie ich sytuacji rodzinnej, diagnozę ich osobowości i stanu psychicznego. Osobę stosującą przemoc domową, u której zostało rozpoznane uzależnienie od alkoholu lub narkotyków, bądź innych środków odurzających, substancji psychotropowych albo środków zastępczych, kieruje się w pierwszej kolejności na terapię uzależnienia.
- reguły uczestnictwa w programie w formie dokumentu podpisywanego przez uczestników, tzw. kontraktu, uwzględniające w szczególności:
 - formalne wymogi dotyczące systematycznej obecności na zajęciach,
 - obowiązek bezpiecznego i zgodnego z zasadami współżycia społecznego zachowania w trakcie uczestnictwa w zajęciach,
 - zobowiązanie do powstrzymywania się od przemocowych zachowań i postaw w kontaktach z członkami rodziny i z innymi ludźmi,
 - wymóg uznania osobistej odpowiedzialności za fakt stosowania przemocy w rodzinie,
 - zobowiązanie do powstrzymywania się od spożywania alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych.

Ww. reguły, w odniesieniu do osób, których uczestnictwo związane jest z decyzjami sądu, powinny przewidywać sankcje za uchylenie się od udziału w programie (np. powiadomienie kuratora, sądu o uchyleniu się uczestnika od uczestnictwa w programie).

Zasady naboru uczestników:

- osoby kierowane do udziału w programach przez sądy lub zgłaszające się dobrowolnie, a nie mogące w nich uczestniczyć na terenie danego powiatu (np. z uwagi na zakończenie programu) mogą być kierowane do podmiotu realizującego program na terenie innego powiatu;
- osoby, które w przeszłości brały udział w oddziaływaniach, jednak z różnych przyczyn przerwały uczestnictwo w programie, można objąć oddziaływaniami w kolejnej edycji,

z zachowaniem zasady, iż osoby te muszą wziąć udział w pełnym cyklu zajęć (niedopuszczalne jest zaliczenie godzin odbytych w poprzedniej edycji na poczet bieżącej);

- w trakcie trwającej edycji (cyklu zajęć) możliwe jest włączenie do grupy kolejnych uczestników, którzy wcześniej nie uczestniczyli w oddziaływaniach, wyłącznie wg zasad wypracowanych przez grupę i trenerów prowadzących zajęcia (np. w przypadku osób, które już po rozpoczęciu edycji zostały zobowiązane przez sąd do uczestnictwa w oddziaływaniach).

3. Miejsce prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych

Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne winny być realizowane poza miejscem udzielania pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy domowej. Określa się:

- dozwolone miejsca realizacji oddziaływań:
 - zakłady karne, ośrodki i poradnie leczenia uzależnień,
 - powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej – poza godzinami pracy,
 - inne miejsca wynajęte na ten cel, w których nie udziela się pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy,
- niedozwolone miejsca realizacji oddziaływań:
 - specjalistyczne ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy domowej,
 - ośrodki interwencji kryzysowej,
 - powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej – w godzinach udzielania pomocy i wsparcia osobom doświadczającym przemocy, tj. gdy istnieje prawdopodobieństwo spotkania się ofiary i sprawcy.

Realizatorzy mogą korzystać z lokali wynajmowanych, udostępnianych przez inne podmioty na zasadach porozumień bądź w innym trybie.

4. Realizatorzy programu

Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, realizowane są przez powiat. Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, wybrany do realizacji na terenie powiatu w danym roku, powinien być zatwierdzony przez Prezydenta Miasta/ Starostę Powiatu lub Dyrektora/ Kierownika MOPR/MOPS/PCPR).

Zgodnie z § 6 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 20 czerwca 2023 r. w sprawie programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą być prowadzone wyłącznie przez osoby, które:

- 1) posiadają wykształcenie wyższe na kierunku praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
- 2) posiadające tytuł zawodowy magistra na kierunku:

- a) psychologia, praca socjalna, pedagogika, pedagogika specjalna, nauki o rodzinie, politologia, politologia i nauki społeczne w zakresie pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, resocjalizacji lub pracy socjalnej lub
- b) innym, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, pedagogiki lub resocjalizacji, lub
- 3) będące terapeutami lub psychoterapeutami;
- 4) posiadające udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej;
- 5) posiadające zaświadczenie o ukończeniu szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej w wymiarze co najmniej 100 godzin, w tym w wymiarze 50 godzin w zakresie pracy z osobami stosującymi przemoc domową.

Za prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych przez osoby posiadające wymagane kwalifikacje (oraz właściwe ich udokumentowanie przed rozpoczęciem realizacji programu) odpowiedzialny jest powiat realizujący zadanie. Dokumentację potwierdzającą kwalifikacje przechowuje się w siedzibie MOPR/ MOPS/ PCPR, wraz z pozostałą dokumentacją dotyczącą programu.

Powiat w porozumieniu z bezpośrednim realizatorem oddziaływań określa adresatów oddziaływań, zakres tematyczny programu, formy i metody pracy, łączny czas trwania programu, częstotliwość spotkań, harmonogram zajęć, sposób i częstotliwość ewaluacji programu oraz monitorowania zachowań uczestników, a także inne niezbędne założenia.

V. Założenia merytoryczne

1. Realizator programu zobowiązany jest określić:

- łączny czas trwania programu, ze wskazaniem liczby godzin do zrealizowania z podziałem na sesje grupowe i indywidualne. Liczba godzin programu musi wynikać z konkretnej metody, którą wybrano do przeprowadzenia oddziaływań, z dotychczasowych doświadczeń osób prowadzących, gwarantując właściwą realizację założeń programu. Należy wskazać jednoznacznie, czy program jest realizowany w wymiarze godzin zegarowych czy dydaktycznych. Zajęcia powinny być prowadzone w formie spotkań indywidualnych i sesji grupowych (w tym minimum 1 spotkanie indywidualne z każdym uczestnikiem programu). Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/ wolnych od pracy,
- harmonogram zajęć,
- częstotliwość spotkań,
- bloki tematyczne ze wskazaniem liczby godzin,

- liczbę uczestników,
- formy i metody pracy,
- rodzaj prowadzonej dokumentacji,
- sposób monitorowania,
- sposób ewaluacji.

2. Założenia teoretyczne programu:

- programy korekcyjno-edukacyjne mogą mieć różne podstawy teoretyczne, wynikające z diagnozy klientów przewidywanych do objęcia oddziaływaniami, miejsc prowadzenia zajęć (zakłady karne, przy ośrodkach leczenia uzależnień itp.), preferencji autorów – osób prowadzących zajęcia,
- należy określić model, na którym oparty jest program, np. The Duluth Model, TZA, TSR, Dialog motywujący, program autorski itp. oraz wskazać w jakim zakresie – pełny, elementy, modyfikacja...; w programach autorskich należy wskazać podstawy teoretyczne,
- poza bezpośrednią pracą z osobami stosującymi przemoc, oddziaływania korekcyjno-edukacyjne mogą być rozszerzone np. o pracę w relacji z partnerem/partnerką (na etapie pracy korekcyjnej poza okresem ostrej przemocy) – dodatkowe zajęcia mogą stanowić integralną część programu bądź mieć charakter fakultatywny, muszą jednak zawierać diagnostyczne i merytoryczne uzasadnienie ich realizacji, wyodrębnione treści zajęć wraz z liczbą godzin, organizację pracy (formy zajęć, częstotliwość spotkań itp.).

3. Formy/metody pracy

Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową prowadzony jest jako sesje indywidualne i grupowe. Podstawową formą pracy korekcyjnej są spotkania grupowe, jednakże pożądane jest prowadzenie również nurtu pracy indywidualnej (minimum 1 spotkanie indywidualne z każdym uczestnikiem programu).

Działania diagnostyczne:

Wobec każdego uczestnika programu należy prowadzić działania diagnostyczne – w formie diagnozy wstępnej, wynikiem której jest podpisanie kontraktu z uczestnikiem, a następnie diagnozy pogłębionej:

- diagnoza wstępna powinna zawierać informacje istotne dla pracy korekcyjnej (wstępne rozpoznanie w ramach spotkań indywidualnych na początku realizacji programu, w celu określenia motywacji uczestnika, uzyskania informacji o jego funkcjonowaniu i sytuacji życiowej, a także o specyfice przemocy, którą stosował itp.),

Rekomenduje się uwzględnienie w diagnozie wstępnej następujących zagadnień: okoliczności skierowania do programu; określenie, czy uczestnik aktualnie stosuje przemoc; formy i okoliczności zachowań przemocowych; aktualna sytuacja rodzinna, zawodowa, prawna; cechy osobiste istotne dla pracy korekcyjnej.

- kontrakt z uczestnikiem programu – dokument sporządzany po przeprowadzeniu diagnozy wstępnej, w którym uczestnik akceptuje i podpisuje zasady udziału

w programie,

- diagnoza pogłębiona – dokonywana mniej więcej w połowie programu.

Rekomenduje się uwzględnienie w diagnozie pogłębionej następujących zagadnień: historia relacji, w których występuje przemoc; historia interwencji związanych z przemocą; doświadczenia związane z nadużywaniem alkoholu, narkotyków itp.; historia agresywnych/przemocowych zachowań w innych sytuacjach życiowych; kontakty z wymiarem sprawiedliwości; szczegółowa charakterystyka postaw i zachowań przemocowych.

Sesje grupowe - paca w grupie korekcyjno-edukacyjnej

- podanie liczby, czasu trwania i częstotliwości spotkań. Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie (dopuszcza się wyjątek od tej zasady w sytuacji wystąpienia dni świątecznych/ wolnych od pracy);
- liczba godzin programu musi wynikać z konkretnej metody, którą prowadzone są oddziaływania, gwarantując realizację zakładanych celów. W programie należy wskazać jednoznacznie, czy jest on realizowany w wymiarze godzin zegarowych czy dydaktycznych;
- określenie liczby uczestników grupy korekcyjno-edukacyjnej. Liczebność grupy, z którą rozpoczynane są oddziaływania korekcyjno-edukacyjne, musi gwarantować możliwość efektywnego zrealizowania założeń programu, a także utrzymanie ciągłości prowadzonego programu w sytuacji rezygnacji części uczestników. Zaleca się, aby oddziaływania korekcyjno-edukacyjne rozpoczynane były z grupą liczącą minimum 5 osób; maksimum 15 osób (przy zapewnieniu odpowiednich warunków lokalowych umożliwiających zachowanie dystansu pomiędzy uczestnikami). Dopuszcza się możliwość realizowania programu korekcyjno-edukacyjnego w grupie poniżej 5 osób (w sytuacji rezygnacji uczestnika z zajęć w trakcie już trwającego cyklu lub problemów z zebraniem większej grupy), np. w formie spotkań indywidualnych (za zgodą Wojewody Podlaskiego na uzasadniony wniosek powiatu o prowadzenie oddziaływań w grupie poniżej 5 osób w tej formie);
- oddziaływania korekcyjno-edukacyjne w formie indywidualnej mogą być realizowane również w stosunku do poszczególnych osób w grupach 5-osobowych i większych (poza pierwszym spotkaniem indywidualnym, pomiędzy zajęciami grupowymi), jeżeli wymaga tego sytuacja uczestnika. Należy wówczas w dokumentacji uzasadnić wybór takiej formy pracy z osobą stosującą przemoc.
- grupa może mieć charakter grupy otwartej lub zamkniętej w zależności od specyfiki grupy i od założeń prowadzących;
- grupy mogą być koedukacyjne, wyłącznie dla mężczyzn i wyłącznie dla kobiet. Określenie struktury grupy uzależnione jest od rodzaju programu;
- pracę z grupą najlepiej jest prowadzić w duecie: mężczyzna i kobieta, co jest korzystne zarówno dla prowadzących jak i uczestników, gdyż relacje między prowadzącymi stają się dla nich przykładem komunikacji partnerskiej.

Ważnym elementem pracy grupowej jest ustalenie podstawowych i niezbędnych zasad pracy - kontraktu, do których należą:

- zasada poufności, zachowanie tajemnicy grupy,
- wzajemnego szacunku (nie oceniania, krytykowania, ośmieszania),
- mówienia po imieniu, nie przerywania, nie zmuszania do wypowiedzi,
- rezygnacja z agresji i przemocy wobec innych,
- akceptacja różnorodności poglądów, wartości, postaw,
- aktywnego uczestnictwa, zaangażowania.

4. Zawartość merytoryczna programu

Program oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową składa się z dwóch części: edukacyjnej i korekcyjnej. Przy tworzeniu zawartości merytorycznej programów pożądane jest uzgodnienie zbioru podstawowych przekonań sądów dotyczących mechanizmów przemocy domowej oraz sposobów jej powstrzymywania.

Część edukacyjna - przekazywanie wiedzy na temat kulturowo-obyczajowych zjawisk wspierających i przeciwstawiających się przemocy oraz konfrontowanie ze stereotypami promującymi przemoc, promocja wartości i idei wspierających godność osoby, dobro rodziny, równość płci oraz prawa kobiet i dzieci, a także odpowiedzialność za osobiste decyzje i gotowość ochrony słabszych.

Podstawowe treści edukacyjne:

- a) społeczno-kulturalne źródła i okoliczności towarzyszące przemocy w rodzinie /mity, stereotypy/;
- b) definicja przemocy, jej rodzaje, formy, dynamika, aspekty prawne przemocy;
- c) problemy władzy i kontroli w relacjach międzyludzkich;
- d) planowanie i rozwijanie samokontroli;
- e) komunikacja interpersonalna;
- f) promocja pozytywnych standardów wartości i zachowań między innymi: szacunku, odpowiedzialności, bezpieczeństwa, wsparcia emocjonalnego, szczerości, zaufania, dzielenia obowiązków, wspólnego decydowania, okazywanie uczuć, potrzeb, negocjacji rozwiązywania konfliktów bez przemocy;
- g) alkohol i patologia życia rodzinnego;
- h) seksualność;
- i) dzieci, przemoc i wychowanie;
- j) tolerancja i szacunek wobec osób starszych i niepełnosprawnych.

Część korekcyjna - ćwiczenie nowych konstruktywnych form myślenia i reagowania w grupie, praca nad rozpoznawaniem i zmianą przekonań i postaw osobistych poprzez analizę sytuacji przedstawionych w programie oraz swoich własnych sytuacji życiowych, nauka sprawowania skutecznej kontroli nad zachowaniami przemocowymi, stosowanie procedur

behawioralno-poznawczych w celu korygowania postaw i zachowań związanych z przemocą, uczenie się umiejętności konstruktywnej komunikacji interpersonalnej oraz samokontroli.

- Dobór treści edukacyjnych powinien uwzględniać założone cele programu, czas jego trwania oraz specyfikę uczestników zajęć.
- Zawartość merytoryczna programu powinna oprócz oddziaływań edukacyjnych obejmować praktyczne ćwiczenia dostarczające korekcyjnych doświadczeń osobistych zmieniających zachowania i postawy związane z przemocą oraz rozwijające umiejętności samokontroli i konstruktywnego współżycia.
- Za nieprawidłowość należy uznać dowolne dobieranie przez realizatorów programu korekcyjno-edukacyjnego treści programowych na bieżąco w trakcie jego realizacji, np. kierując się oczekiwaniami zgłaszanymi przez uczestników programu.

VI. Zakończenie programu

Zakończenie programu łączy się z oceną dokonaną zarówno przez prowadzących program lub/i członków grupy. Ocenie podlegają:

- obecność na spotkaniach, min. 75% godzin zrealizowanych w ramach programu;
- zaangażowanie;
- przestrzeganie warunków/reguł uczestnictwa w programie;
- przestrzeganie zasad pracy w grupie;
- niestosowanie przemocy.

Osobom spełniającym określone programem kryteria wydaje się zaświadczenie o ukończeniu programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, ze wskazaniem liczby godzin zajęć programu oraz liczby godzin zajęć, w których uczestnik wziął udział.

VII. Działania ewaluacyjne i monitoring programu

1. Działania monitorujące i ewaluacyjne powinny być prowadzone przez powiat lub podmioty, którym powiat zlecił realizację prowadzenia oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych, a wyniki tych działań powinny wykorzystywane w pracach nad doskonaleniem i upowszechnianiem dalszych metod oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych.
2. Monitorowanie zachowań uczestników zajęć prowadzi się przez okres do 3 lat po ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego. Za prowadzenie działań monitorujących odpowiedzialna jest wyłącznie instytucja realizująca zadanie (np. powiatowe centrum pomocy rodzinie), przy współpracy z instytucjami lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie (np. ośrodek pomocy społecznej, zespół interdyscyplinarny, Policja,

zakład karny, areszt śledczy).

3. Działaniami monitorującymi obejmuje się również osoby, które uczestniczyły w programie realizowanym na terenie jednostek penitencjarnych.
4. Sposób prowadzonego monitoringu oraz wyniki i efekty prowadzonych działań muszą być udokumentowane w sposób przejrzysty i rzetelny, dokumenty opatrzone datami sporządzenia, w sposób umożliwiającą weryfikację i ocenę realizacji zadania.

VIII. Dokumentacja z realizacji programu

1. Wszystkie działania podejmowane w ramach realizacji programu korekcyjno-edukacyjnego muszą być dokumentowane w sposób przejrzysty i rzetelny, na każdym etapie prowadzonych działań. Dokumentacja powinna umożliwić dokonanie weryfikacji podjętych działań oraz ocenę realizacji zadania. Wszelkie dokumenty winny być opatrzone datą ich sporządzenia oraz podpisami osób prowadzących. Dokumentację stworzoną w toku realizacji zadania przechowuje się w siedzibie MOPR/ MOPS/ PCPR.
2. Dokumentacja powinna obejmować w szczególności:
 - opracowany i zatwierdzony program,
 - umowa z realizatorem oraz potwierdzenie kwalifikacji prowadzących,
 - rozpoznanie diagnostyczne OSP/dokumentacja z prowadzonej rekrutacji,
 - harmonogram zajęć (bloki tematyczne ze wskazaniem liczby godzin),
 - listy obecności z własnoręcznymi podpisami uczestników,
 - dokumentacja indywidualna uczestników (skierowanie, kontrakt, ksero wydanego, zaświadczenia, karty pracy itp.),
 - sprawozdanie sporządzone przez realizatora,
 - dokumentacja potwierdzająca monitorowanie zachowań uczestników, którzy ukończyli program,
 - potwierdzenie wydanych OSP zaświadczeń o których mowa w art. 4 ust. 6 pkt 2 i 4 ustawy,
 - dokumentacja finansowa,
 - sprawozdanie (którego wzór stanowi załącznik nr 1 do „Zasady finansowania i realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w województwie podlaskim”

IX. Finansowanie

Szczegółowe warunki finansowania oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych określają aktualnie obowiązujące „Zasady finansowania i realizacji programów korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową w województwie podlaskim”.